

Σάντ. Σταυρ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) — Λεξ. Δημητρ. γογγύλια ή, Λεξ. Μ. Έγκυκλ.

Έκ του άρχ. ούς. γογγύλη = γογγυλίσ. Βλ. Γ. Χατζιδ., Einleit., 286. Ό τύπ. και εις Σομ. Δια τόν σχηματ. του τύπ. βογγύλι βλ. Μ. Φιλήντ., Γραμματ., 91 δια δέ την μεταβολήν του γένους βλ. Μ. Φιλήντ., Γλωσσολ., 3, 8.

1) Τά Σταυρανθή φυτά: α) Κράμβη ή λαχανώδης (Brassica oleracea) Κύθηρ. Λέσβ. — Γ. Γεννάδ., Λεξικ. Φυτολογ., 547 Χελδρ.-Μηλιαρ., Δημ. όλομ. φυτ., 8 — Λεξ. Μ. Έγκυκλ. β) Κράμβη ή γογγυλώδης (Brassica gongyloides) Δ. Καββάδ., Βοταν. — Φυτολογ. λεξικ., 966. Συνών. γογγύλι. γ) Κράμβη ή ράπυς (Brassica rapa) Εύβ. (Αιδηψ. "Ακρ.) "Ηπ. Θράκ. (Αίν.) Καππ. (Συνασσ.) Καρ. (Αλικαρνασσ.) Κρήτ. Κως (Καρδάμ.) Λέρ. Μακεδ. (Βρία) Πελοπν. (Γαργαλ. Καρδαμ. Μεγαλόπ. Σκορτσιν.) Πόντ. (Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) Ρόδ. Σκυρ. Στερελλ. (Κολάκ.) Τσακων. (Μέλαν.) Χίος. — Λεξ. Πόππλετ. Περιδ. Βυζ.: Έγίνην σάν τὸ βογγύλι (= επάχυνες πολὺ) Κρήτ. Ρόδ. Γογγύλ' μ' γίγκις (ταυτόσ. με την προηγουμ.) Εύβ. (Αιδηψ.) Τὰ παιδιὰ ὅμως τῆς φτωχειᾶς θρέβιανε καὶ πάχυνανε καὶ ἦταν σὰ βογγύλια Αἰν. Βράσσον τὰ γογγύλῃ Πόντ. Τρώεις τα τὰ γογγύλῃ; Κως (Καρδάμ.) Σήμωρα φάγαν, γίναν βογγύλια (εφαγαν υπερβολικά) Στερελλ. (Κολάκ.) Βογγύλ' ἔρ'νι τοῦ κιφάλ' μ' ἀπ' τὰ τσιμουμπήματα (ένν. τῶν μελισσῶν) Μακεδ. (Βρία) Σάματ' μπουρεῖ νὰ πιραπήσ' αὐτὸ τοῦ βογγύλ' Εύβ. ("Ακρ.) Τὰ λώματα 'τ' κουρκουντέλῃ, τὸ μυτὶν ἀτ' ἄμον καγάν', τὰ γένᾶ 'τ' ἄμον τζάρα καὶ τ' ὀμμάτᾶ τ' ἄμον γόγγυλα (λώματα = ροῦχα, κουρκουντέλῃ = κουρέλια, καγάν' = δρεπάνι, τζάρα = τρίχες οὐρᾶς ἀλόγου ἐπὶ δυσειδοῦς) Σάντ. Γόγγυλα ἐποῖκεν τ' ὀμμάτᾶ τ' (ἐπὶ ἀτόμου ἀνοίγοντος ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμοὺς) Πόντ. || Φρ. Γερὸς σάν τὸ γογγύλι (ἐπὶ εὐρώστου καὶ ροδαλοῦ) "Ηπ. || Παροιμ. Τ' ἀραιὰ τὰ γόγγυλῃ φέρ'νε χοντρά κιφάλῃ (τὰ ὀλίγα μέλη οἰκογενείας τυγχάνουν περισσοτέρας ἀνέσεως καὶ καλυτέρας τροφῆς) Τραπ. Συνών. παροιμ. Τ' ἀραιὰ σκόρδα χοντρά λίνου ν.

Ἄν ἐσὺ κακὸ ρεπάνι, | εἴμ' ἐγὼ κακὸ βογγύλι (ἐπὶ ἀντιπάλων ἐξ ἴσου ἐμμενόντων εἰς τὰς ἀπόψεις των) Χίος. Ἡ σημ. καὶ εἰς Σομ. 2) Τὸ φυτὸν Τευτλον τὸ σαρκόρριζον (Beta rapacea) τῆς οἰκογ. τῶν Χηνοποδιιδῶν (Chenopodiaceae) Πελοπν. (Καρδαμ. Ξεχώρ. Σαηδόν. κ.ά.): Μάζεφα μία μαγειρεψία γοτζίλια Ξεχώρ. 3) Τὸ φυτὸν Δαῦκος ὁ καρωτὸς (Daucus carota) τῆς οἰκογ. τῶν Σκιαδιοφόρων (Umbeliferae) Μ. Ἀσία (Κυδων.) Συνών. δαυκί, καρῶτο, παστινάκα, σταφυλίνακας, σταφυλώνι, χαβούτσι. 4) Τὸ γεώμηλον Μ. Φιλήντ., Γραμματ., 130. 5) Τὸ φυτὸν κυκλάμινον Λεξ. Βλάχ. 6) Ὁ κόμβος τῆς καλάμης τῶν δημητριακῶν Νάξ. (Σαγκρ.) β) Τὸ στέλεχος τῶν δημητριακῶν Νάξ. γ) Ὁ κλαδίσκος τοῦ φυτοῦ Σπάρτον τὸ βρουλοειδές (Spartium jungeum) τῆς οἰκογ. τῶν Ψυχανθῶν (Papilionaceae) Νάξ. ("Απύρανθ.): Με' ογύλια τῶν ἀσπαρθιῶ τὰ κάνον δὰ καρτσόξυλα (ἀσπαρθιῶ = σπάρτων, καρτσόξυλα = καλτσοβελόνες). 7) Τὸ ἀπὸ τοῦ καρποῦ μέρος τῆς χειρὸς μέχρι τοῦ ἀγκῶνος ἢ καὶ τοῦ ὤμου Νάξ. ("Απύρανθ.): Τὰ ογύλια τῶ χειρῶ σου 'ναι βρώμικα, μόνο ζέστανε μιὰ 'νχιὰ νεράκι καὶ πλύνε τα. 8) Μέρος κορμοῦ κυλινδρικοῦ ἰχθύος ἢ δένδρου Εύβ. ("Ακρ.) "Ηπ. (Πάργ. κ.ά.) Κέρκ. ("Αργυρᾶδ. Λευκίμμ. Σπαστερ. κ.ά.): Κύλησε τὸ γογγύλι τ'ς ἐλιᾶς καὶ σταμάτησε κάτω 'ς τὸ δρόμο Λευκίμμ. Ἐκοψε τὴν ἐλιὰ κ' ἔβγαλε

δύο γογγύλια μεγάλα αὐτόθ. β) Μικρὸν τεμάχιον ἄρτου Πελοπν. (Γέρμ.): Δὼ μου ἕνα γογγύλι ψωμί. 9) Ἐξοίδησις τοῦ λαιμοῦ ἢ τῶν ἀδένων τοῦ λαιμοῦ, χοιράς Ζάκ. 10) Μικρότερον ἢ μεγαλύτερον ἐξόγκωμα γενικῶς, οἶδημα τοῦ σώματος ἢ ἐξάνθημα προσώπου "Ηπ. ("Ιωάνν.) Λευκ. — Λεξ. Βυζ.: "Εχ' κατ' γογγύλια 'ς τὰ μοῦτρα Λευκ. 11) Μικρὰ θαλασσοταραχή, ἄνευ ἀφρῶν τῶν κυμάτων, φουσκοθαλασσιὰ "Ιθάκ. κ.ά.: Ἐκανε λίγο γογγύλι, ἦτανε ξεθύμασμα, γιατί ἦτανε χτῆς φουρτούνα "Ιθάκ. || Ἄσμ.

Ἀπὸ τῆ νύχτα ὡς τὴν αὐγὴ μᾶς δέρνει τὸ γογγύλι, γυρνᾶμε μέσ' 'ς τὸ πέλαο σὰ ρῶγα ἀπὸ σταφύλι αὐτόθ.

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τὸν τύπ. Γογγύλης Ἀθῆν. Εύβ. (Χαλκ.) "Ηπ. (Ζίτσ.) Πελοπν. (Μολ.) καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπ. Θράκ.

γογγυλίζω Κέρκ. βογγυλίζω Κέρκ.

Ἐκ τοῦ οὔς. γογγύλι. Πβ. τὸ άρχ. γογγυλίζω. Κόπτω, τεμαχίζω κορμὸν δένδρου εἰς κυλινδρικά τεμάχια, εἰς γογγύλια 8.

γογγυλομάτης ἐπίθ. Πόντ. (Κερασ.) γογγυλομάτ'ς Πόντ. ("Αμισ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) Θηλ. γογγυλομάταινα Πόντ. Οὐδ. γογγυλομάτικον Πόντ. γογγυλομάτ'κον Πόντ.

Ἐκ τῶν οὔς. γόγγυλον, διὰ τὸ ὅπ. βλ. γογγύλι, καὶ μάτι.

Ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ ἐξέχοντας ἔνθ' άν.

γογγυλόρριζα ἢ, Κρήτ.

Ἐκ τῶν οὔς. γογγύλι καὶ ρίζα. Τὸ γεώμηλον. Συνών. πατάτα.

γόγγυλος ἐπίθ. ἑνιαχ. βόγγυλους Μακεδ. (Γήλοφ. Δεσκάτ.)

Ἐκ τοῦ οὔς. γογγύλι.

Ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων, στρογγυλός, παχὺς ἔνθ' άν.: Τοῦ μπ'λάρ' σ' εἶρι βόγγυλον, γιατί τοῦ ταῖζ'ς καλὰ Δεσκάτ.

γογγυλοτσιμούλα ἢ, Πελοπν. (Καλάμ.)

Ἐκ τῶν οὔς. γογγύλι καὶ τσιμούλα.

Ὁ βλαστὸς τοῦ φυτοῦ Κράμβη ἢ ράπυς (Brassica rapa).

γογγυλόχερο τό, ἑνιαχ. ογυλόχερο Νάξ. ("Απύρανθ.)

Ἐκ τῶν οὔς. γογγύλι καὶ χέρι.

Τὸ μέρος τῆς χειρὸς ἀπὸ τοῦ καρποῦ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος ἔνθ' άν.: Μὰ 'ιάδα δὲ δὰ πλύνεις τὰ ογυλόχερά σου; Ἀπύρανθ. Σὰ δὲ ογυλόχερό μου 'ναι 'ς τὸ χόδροσ αὐτόθ. Συνών. γογγύλι 7.

γογγύλω ἢ, "Ηπ. (Δρόβιαν.) Κεφαλλ.

Ἐκ τοῦ οὔς. γογγύλι.

Εὐρωστος καὶ παχεῖα γυνὴ ἔνθ' άν.

γογγύλωμα τό, ἑνιαχ. γογγύλωμαν Πόντ. (Τραπ.)

Ἐκ τοῦ ρ. γογγυλώνω.

Ἵπερβολικὸν ἄνοιγμα τῶν ὀφθαλμῶν. ἔνθ' άν. Συνών. γογγύλωμα, τέντωμα.

γογγυλώνω Πόντ. (Σάντ. Τραπ. Χαλδ.)

Ἐκ τοῦ οὔς. γόγγυλο.

